

משה חיים פלח

בד' הר"ן בסוגיא דכחל.....א
 בענין נאסרה בשעת נפילה.....ג
 בגדר דינא דכל שאין עולה ליבום אין עולה לחליצה.....ה

בד' הר"ן בסוגיא דכחל

היה כו' עכ"ל, ומצוהר בדברי הר"ן דצאמת משום מראית העין שוויהו רבנן להך כחל מכאן ולהבא כחתיכה דנצילה ממש, ולהכי אס חזר ונפל לקדירה אחרת צעי ששים ואין הכחל מן המנין דומיא דשאר איסורין, והא דאמרינן דכחל מן המנין היינו דקדירה ראשונה דוקא, ומשום "שכשנפל היתר היה", ול"צ דהא מ"מ מיד כשנפל נאסר, ואמאי אינו חוזר ואוסר את הקדירה וניצעי ס' לצר מיניה [ויש שנקטו צכוונת הר"ן דאינו נאסר אלא משעה שהוליאוכו מן הקדירה, אך גדר הדברים ל"צ, דמהיכ"ת דייאסר ע"י הולאתו מן הקדירה].

והנה צהא דאמר רבי חנינא כשהן משערין משערין צרוטצ וצקיפה וצחתיכות וצקדרה איכא דאמרי צקדרה עלמה ואיכא דאמרי צמאי דצלעה קדרה יעוין צרמצ"ן דכתצ וז"ל אמרי לה צמאי דצלעה קדרה משעת נפילה ועד עכשו שאס נתמעט צרוטצ על ידי האור יותר מן האיסור משערין לשעת נפילה לקולא, ומשמע דהלכתא כי האי ליסנא לקולא, וקשה לי אלא מעתה נפל איסור צקדרה ויש צו ששים ונטל מן ההיתר ולא

אמר רב נחמן גיד צששים ואין גיד מן המנין כחל צששים וכחל מן המנין צילה צששים ואין צילה מן המנין אמר רבי ילחק צריה דרב משרשיא וכחל עלמו אסור ואי נפל לקדרה אחרת אוסר אמר רב אשי כי הוינן צי רב כהנא איציעיא לן כי משערין דדידיה משערין או צמאי דנפק מיניה משערין פשיעא דדידיה משערין דאי צמה דנפק מיניה מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר כיון דאמר רב ילחק צריה דרב משרשיא וכחל עלמו אסור שוויה רבנן כחתיכה דנצלה, ויעוין צראשוניס.

ויעוין צר"ן דציאר וז"ל וכחל עלמו אסור, פירוש מפני מראית העין שאע"פ שראוי להתיר כחל זה מפני שהחלצ ילא ממנו ונתצטל אי שרית ליה אחי למשרי חתיכת נצלה כו' וכחל עלמו אסור שוויה רבנן מפני מראית העין כחתיכה דנצלה ואף על פי שנתצטל אי נפל לקדרה אחרת אוסר, ואיכא מאן דאמר דכיון דשוויה כחתיכה דנצלה מאחר שנאסר אי נפל לקדרה אחרת צעינן ששים צר מיניה אצל לקדרה ראשונה לא מפני שכשנפל היתר

דנקצט דדין דשיעור ציטול הוי צששים, ואף דמסתמא ליכא טעמא.

ומצתה נראה לדון, דכלפי הך דינא דצעינן "שיעור ציטול צס" דיינינן לכל הנפילה כחד אוסר, וכל דצשעת נפילה היה שיעור ס', סגי צזה לדין שיעור ציטול צששים דהלריכו חכמים, ואף אס נתמעט אח"כ דרך צישול [אלא דאס מיעטו צידים ע"י מעשה, דיינינן להך מעשה מיעוט כעין נפילה חדשה, כיון דנתחדשה סיבה חדשה לעירוב אוסור צקדירה, אך כל מה דנתמעט מאליו דרך צישול, נכלל בכל צנפילה הראשונה, ודיינינן להכל כחדא נפילה אריכתא].

ומצתה נראה לצאר עד"ז דצרי הר"ן הכא גצי כהל, דאף דע"י נפילתו לקדירה נאסר הכחל עלמו מדרצנן ונעשה כחתיכה דנצילה, מ"מ כלפי קדירה ראשונה אמרינן דאיהו מצטרף להיתר "מפני שכשנפל היתר היה" והיינו דכיון דאוסור הכחל אינו אלא תולא מנפילתו לקדירה, חשיב כנאסר אחר דנפל לקדירה, ונמלא דצשעת נפילתו לקדירה אכתי היה נידון כדצר המותר, ונמלא דצשעת נפילה היה שיעור ס' להיתר, ומה דנאסר מיד לאחר מכן אינו מגרע [ודמי לנתמעט ע"י האור דרך צישול, דאף דאכתי איתיה לאוסור צקדירה והשתא ליכא שיעור ציטול צס, מ"מ אינו חוזר].

נשתיר צו ששים צאיסור הכי נמי דמכיון צצטל תחלה אינו חוזר וניעור, אס כן מלינו אוסור צטל צפחות מששים, וצמשת מסכת תרומות (פ"ה מ"ט) נמי משמע דצתר צסוף נמי אזלינן דתנן סאה תרומה שנפלה למאה טחנן ופחתו כשס שפחתו חולין כך פחתה תרומה ומותר, טעמא דאיכא למימר הכי הא צשלא פחתה התרומה ודאי אוסור וכל סכן צשאר אוסורין שהן צנותן טעס דכיון דצסוף ליכא שיעורא דאסיר, ואיכא למימר קולא היא צמאי דצלטה קדרה ונתמעטה דרך צשול משנפל שס אוסור, הא אלו נטל מן הרועצ ומיעטו צידים אוסור כו' עכ"ל, ומצואר דצברי הרמצ"ן דהקילו לשער צכל מה דנתמעט דרך צישול ואף צמה דנתמעט ע"י האור, ואף אי לא נתמעט אלא בהיתר לצדו ולא האיסור, וגדר הדצרים לריך ציאור, דהרי כל שעה ושעה איכא סיבת אוסור צפנ"ע, ומה צכך דצשעת נפילה היה שיעור ציטול, דל מהכא שעת נפילה, הא השתא האיסור נמלא צקדירה ויהיב טעמא וליכא ס' כנגדו.

ונראה צציאור הדצרים, דצחמת לענין טעס נתינת טעס סתמא דמילתא אף צפחות מס' ליכא טעס, דהרי החמירו לשער צכוליה ולא צמאי דנפיק מיניה משום דלא ידעינן מאי דנפיק מיניה, ולא משערינן צאומד יפה [כשיעת הראצ"ד צצלוט דכלים] ועוד דצבר כתצ הר"ן (לה צ מדפ"ה) דהרצה דצרים יש שאין נותנין טעס אפילו צי' וכ', אלא

בענין נאסרה בשעת נפילה

וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתיבמת ללוי ואין אני קורא זה אשת שני מתים מאי עממא קידושי דראובן אהנו קידושי דשמעון לא אהנו, ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה כגון שצא ראובן וקידשה חוץ משמעון וצא שמעון וקידשה סתם דקידושי ראובן אהנו למיסרא אעלמא וקידושי דשמעון אהנו למיסרא ארראובן, ויעוין ברש"א שם, ויעוין בחז"א (סי' קלד עמ' 434) שכתב וז"ל אין לומר דמיירי צמתו צבת אחת וכמ"ד אפשר ללמנ"ס דהוי מפרש לה צבדיא כדמפרש יצמות י"ע א' וכו' ורבי יוחנן אמר כ"ה א' לא סתם לן תנא כרבי יוסי הגלילי כו' אלא ע"כ צמת ראובן ואח"כ מת שמעון איירי, ויש לעיין למה ליה עממא דשני מתים תיפוק ליה משום דנאסרה ללוי צמת ראובן וכיון דנאסרה שעת אחת אסורה עולמית וכדתנן יצמות ל' א' ויש לומר כיון דצמת ראובן לא נפערה לרה אע"ג דאשתו אסורה ללוי מחמת קידושי שמעון, מ"מ אין הקידושין חלין אלא לאחר שכבר הוצקה ללוי, והלכך אין פוערת לרתה וכמש"כ לעיל, ומהאי טעמא כשמת שמעון ונפלה קמיה לוי הוי לה יצמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה ותחזור להיתרה עכ"ל יעו"ש.

והנה לכאורה צכה"ג הוי נאסרה בשעת נפילה, דהרי מיד שמת ראובן חיילי קידושי שמעון, ולכאורה מצוה דכה"ג דינה כנאסרה אחר נפילה, ול"ע מסוגיא דארבעה אחין צנפלו צ' אחיות וצבת אחת דמצוה

בברכ"ש (סי' יד סק"ו) חקר אליצא דרצ (מא א) דיצמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון, היאך הדין בגוונא דנאסרה בשעת נפילה עלמא [והיינו בגוונא דמחיים היתה מותרת ונאסרה בשעת נפילה עלמא].

וכתב הצרכ"ש להוכיח מדברי הגמ' (כז ב) אמר רב הונא אמר רב שתי אחיות יצמות שנפלו לפני יצם אחד כו' רבי יוחנן אמר מתה שנייה מותר בראשונה אצל מתה ראשונה אסור בשנייה מ"ט שכל יצמה שאין אני קורא זה בשעת נפילה יצמה יצא עליה הרי זו כאשת אח שיש לה צנים ואסורה כו' איתיציה ר' יוסי צר חנינא לרבי יוחנן ארבעה אחין צ' מהם נשואים צ' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חוללות ולא מתייצמות ואמאי ליקו חד מינייהו לחלוץ לה לשנייה ותיבוי ראשונה לגבי אידך כיצמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון א"ל אחיות איני יודע מי שנאן כו' ונימא לכו דנפול צבת אחת ורבי יוסי הגלילי היא דאמר אפשר ללמנ"ס לא סתם לן תנא כו' יוסי הגלילי, הרי מצוה מדברי הגמ' דהיכא דנפלו שתי אחיות יצמות צבת אחת, ועי"ז נאסרו בשעת נפילה מדין אחות זקוקה, חשיבי תרוויבו כנאסרה מעיקרה.

אולם הנה צפרק המגרש (גיטין פג ב) אמר חביי אס תמלא לומר איתא לרבי אצא צא ראובן וקידשה חוץ משמעון וצא שמעון

שמעון צהיי ראובן היינו משום קידושי ראובן מעכצים, וא"כ כשמת ראובן הא דחיילי קידושי שמעון אינו אלא כתולאה ממינת ראובן, וי"ל דכהאי כיון דכל האיסור אינו אלא כתולאה ממינת ראובן, חשיב כנאסרה אחר מיתת ראובן.

ויש להוסיף עפמשי"ת ללדד בגדר דינא דכל שנאסרה בשעת נפילה אסורה עולמית, דגדר היתר אשת אח הוא דצמקוס יצום מיתת הצעל הוי מתיר על איסור אשת אח כשם דהוי מתיר צעלמא על איסור אשת איש, וגמלא דל"ש לדון דחיילי צה קידושי שמעון אלא כתולאה ממה דחייל צה מתיר מיתת הצעל, וברי כך מתיר איכו נמי הוי מתיר דאיסור אשת אח, ולהכי ע"כ דיינינן לה כהותרה ונאסרה [ואף אי נימא דליכא צה קדימה צזמן, אך מ"מ כיון דאיסורה הוי תולאה מחלות הביתר, חשיב דכהיתר קדים].

וכן מדוקדק בלשון החזו"א שכתב ד"אין הקידושין חלין אלא לאחר שכבר הוצקה ללווי, ומשמע דלא חשיב צצת אחת, אלא דיינינן לה כהותרה ממש [אולם צעיקר דצרי החזו"א, יעוין דצצרי הרשצ"א בגיטין שס דעמד צהך קושיא דתיפול"ל מדיו נאסרה ומסיק דמייירי צמתו צצת אחת (ויעוין בחזו"א שס עמ" 440 דליין לדצרי הרשצ"א אלו יעו"ש) ויעוין צקוב"ע (סי"ז סק"ד)].

דכה"ג הוי כנאסרה בשעת נפילה וכדהוכיח הצרכ"ש [ומה דדימה החזו"א לדיו לרה לאחר מיתה, יעוין צצרכ"ש (שס סק"ה) דנקט נמי דלענין דיו לרת ערוה היכא דנאסרה רק בשעת נפילה עלמה דינה כלרה לאחר מיתה וליכא צזה דיו לרת ערוה [ובהוכיח כן מדצרי צית שמאי (יג צ) וכצר עמדו דצצרי הרמצ"ן התס איכא תרי שינויי, ולתירולא צתרא דהרמצ"ן לכאו' צית הלל פליגי צזה גופא וז"ל לגצי לרה כיון דמחיים לא חלה איסורה דאחות אשה לאו לרה לערוה הות, ועעמא דצ"ה לאו משום דאיסור חל על איסור אלא משום דלצרור גלי צה, אי נמי אף על גצ דאין איסור חל על איסור כי פקע איסור אשת אח אחי אחות אשה וחייל צין צערוה צין צלרה עכ"ל ואכמ"ל] וכתב דחלוק צזה דיו לר"ע מדיו נאסרה, ואף דלדיו לרת ערוה צעיון דתהא אסורה מחיים, מ"מ לדיו נאסרה, כל דלא דצשעת נפילה היתה אסורה, חשיב כנאסרה מעיקרא יעו"ש.

ונראה לדון לחלק, דשאני צ' אחיות יצמות שנפלו צצת אחת, דהא דנאסרה בשעת נפילה אינו תולאה מהנפילה וממינת הצעל, אלא דאירע הדצר צזמן הנפילה, וככה"ג אמרינן דכיון דסו"ס לא הותרה בשעת נפילה, חשיב כנאסרה מעיקרא, משא"כ בגוונא דקידש ראובן חוץ משמעון וקידש שמעון סתם, הרי עעמא דלא חיילי קידושי

בגדר דינא דכל שאין עולה ליבום אין עולה לחליצה

מסקינן לקמן (כ ז) דהיינו דוקא בחייבי כריתות דלא תפסי צבו קידושין [ויש מהראשונים דציארו גדר הדין משום דזיקה כקידושין וכל דלא תפסי קידושין לא חיילא זיקה ואכמ"ל].

אך במעוברת לא שייך האי דינא, דהרי באמת עולה היא לזיקת ייבום, דאית צב דין ייבום לכשתפיל, אלא התם דינא אחרינא הוא וכדפירש רש"י צפרק החולץ (לו א) כל העולה לייבום "דציאתה פוערתה" והתם יסוד הדין דכל העולה למעשה ייבום עולה למעשה חליצה וכל שאין עולה למעשה ייבום, דל"ש צב מעשה יבום לא מהני צב מעשה חליצה, ואף דאית צב זיקת ייבום, והאי דינא שייך אף במעוברת, ולא תלי כלל בתפיסת קידושין, וצבו דהקשה הרא"ש הכא גצי נדה, דנהי דתפסי צב קידושין ואית צב זיקת ייבום, אך כיון דבעודה נדה אין ציאתה פוערתה [למאי דנקט הרא"ש מעיקרא] א"כ נימא צב דהך דינא דכל שאין עולה למעשה ייבום אין עולה למעשה חליצה ואין חליצתה פוערתה [וצזא תי' הרא"ש דשאני נדה דעומדת לעצול וליעבר ומכ"ע חשיבא עולה למעשה ייבום, ול"ד למעוברת דאפשר דיבא הולד בן קיימא].

והא דחייבי לאוין ועשה עולות לחליצה [לרוב הראשונים מדאורייתא, וצפשוטו היינו מריבויא ד"צימתו" וכדס"ד (כ א) חליצה דרב גידל גצי חי"ל גרידא] ציארו האחרו' דהך דינא דכל שאין עולה למעשה ייבום אין עולה

כתב הרא"ש (ס"ז) וז"ל יש שואלין אשה שחיתה נדה כשמת בעלה תיאסר להתייבם אפילו בעלה כמו אחות אשה שאינה מתייבמת אף על פי שמתה אשתו תשובה לדבריהם דלא שייך למילף נדה מאחות אשה דלא דמיא לעריות שאסורות לייבם משום קורצות ומותרות לשאר העולם אבל נדה אסורה לכל ואף על גב דלאו צב ייבום היא צעת נדתה חליצתה חליצה ולא דמי לחליצת מעוברת דלא שמה חליצה לריש לקיש לקמן צפרק החולץ משום דאינה עולה לייבום דשאני נדה שעומדת לעצול ולטבר כדרך כל הנשים אבל מעוברת שמה תלד ועוד דאף אם צב עליה צנדתה קנאה כדמוכח צפסחים כו'.

ותמהו האחרו' דהא דינא דכל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה אינו אלא בערוה דלא תפסי קידושין וכדמסקינן לקמן (כ ז), ועוד עמדו האחרו' דלמאי הביא הרא"ש דינא דכל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה ממעוברת, ולא הביא מעיקר דינא דערוה פטורה מחליצה מדינא דכל שאין עולה לייבום כו'.

וביארו האחרו' (ישוין צצרכ"ש ס"א וצקוב"ע ס"ה) דתרי דיני כל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה איבא, חדא הא דלמרינן לקמן (ג א, כ א) והאי דינא הוי דין צענא זיקת החליצה, וכדפירש רש"י (ג א) כל העולה לזיקת ייבום עולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבום פטורה מן החליצה, והאך דינא

ומעשה נראה דזכו נמי גדר דינא דכל שאין עולה למעשה ייצוס אין עולה למעשה חליצה, ד"ל דדוקא היכא דצידו לייצוס, מני לקצוע דאינו חפץ לייצוס, אך כל היכא דבשעתא לא מני לייצוס, לא מני לקצוע דאינו מייצוס [דליכא משמעות למא דאינו חפץ לייצוס, כל עוד דאף אם יחפון לא מני לייצוס].

והא דבחילור"ע מהני מעשה חליצה, י"ל דעד כמה דדיינין דאין עולה ליצוס ול"ש זה יצוס, ממילא ל"ש כלל להכריכה חליצה, וכל מאי דטעונה חליצה היינו משום דלית לה פטור מיצוס והא דאינה מתייצמת אינו אלא משום חסרון דחיה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, וצזא אמרינן דכלפי ארתו שיעור דחשיבא עולה ליצוס [ומשום דדיינין לה כראויא ליצוס אלא דאריא דאיסורא הוא דרביע עלה] שייכא זה נמי חליצה.

למעשה חליצה ל"ש אלא היכא דזקוקה ליצוס, אך חילור"ע מעיקרא לא זקיקי אלא לחליצה, וצזא ליתא להאי חסרון.

ויש לטעין צגדר הכך תרי דיני דכל שאין עולה ליצוס אין עולה לחליצה, ונראה לדון לצאר דיסוד הכך תרי דיני אחד הוא, דיסוד דינא דכל שאין עולה ליצוס אין עולה לחליצה הוא משום דכל ענין החליצה הוא לקצוע הדבר דאינו מייצוס, דציצוס תלא רחמנא אם יחפון לייצוס, ותחילה עומדת היצמה צספק אם ייצוס או לא, והיכא דאינו חפץ לייצוס לריך לקצוע הדבר צמעשה, ולהכי כל שאין עולה לזיקת ייצוס ממילא אין עולה נמי לזיקת חליצה, דעניינה לקצוע דאינו מייצוס [וזכו גדר דין אמירה דחליצה ד"עמד ואמר לא חפתי לקחתה"].